

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระบบกฎหมายของบรรดารัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยต่างตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักนิติรัฐและทฤษฎีสัญญาประชาคม¹ ซึ่งมีเจตนารมณ์สำคัญคือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และจำกัดควบคุมการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐ กล่าวคือ ภายใต้หลักนิติรัฐนี้ รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะกระทำการใดๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของเอกชนได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและเฉพาะแต่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น นั่นคือกฎหมายเป็นทั้ง “แหล่งที่มา” (Source) และ “ข้อจำกัด” (Limitation) ของอำนาจกระทำการต่างๆ ขององค์กรของรัฐ² กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในขณะที่กฎหมายมหาชนให้อำนาจรัฐหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะได้ในฐานะที่เหนือกว่าเอกชน ก็เท่ากับกฎหมายให้อำนาจไว้³

กล่าวได้ว่า “นิติรัฐ” คือ รัฐที่อยู่ภายใต้กฎหมาย และเมื่อกฎหมายนั้นมีที่มาจาก “สัญญาประชาคม” ซึ่งเกิดขึ้นจากการตกลงของมนุษย์ผู้มีอิสระและมีจุดประสงค์ในการคุ้มครองทรัพย์สินและความผาสุกของมนุษย์ แต่มนุษย์ไม่ได้สละเสรีภาพทั้งหมดไปสังคม คงไว้เฉพาะเสรีภาพบางส่วนเพื่อความผาสุกร่วมกัน แต่ยังคงรักษาเสรีภาพตามธรรมชาติอื่นไว้

¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2538), หน้า 46.

² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2538), หน้า 58.

³ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 2 การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-เอกชนและพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2537), หน้า 50.

ดังนั้น “อำนาจของสังคมจึงไม่มีขอบเขตเกินไปกว่าความผาสุกร่วมกัน” ทั้งนี้ ตามแนวความคิดของ จอห์น ล็อก⁴ ดังนั้นหากมีการละเมิดกฎหมายโดยองค์กรของรัฐ ข่อมถือได้ว่าเป็นการละเมิดสัญญาประชาคมซึ่งเท่ากับว่ารัฐไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามที่ควร

สำหรับหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่าย (Audi alteram partem) นั้นมาจากแนวความคิดพื้นฐานว่าด้วย “ความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” ของแต่ละบุคคลซึ่งได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไปว่าบุคคลทุกคนย่อมมีเหตุผลของตน เขาจึงควรมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลนั้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีองค์กรของรัฐกระทำการอันกระทบถึงสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมของบุคคล ข่อมเป็นการสมควรที่จะเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ถูกระทบสิทธิได้รับทราบข้อมูลและชี้แจงข้อมูลต่อองค์กรของรัฐ สำหรับกรณีดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ที่สำคัญหลักการหนึ่งว่าบุคคลควรมีสิทธิในการป้องกันสิทธิเสรีภาพ และประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมของตน ซึ่งจะเป็นการแก้ไขและป้องกันผลเสียที่อาจจะเกิดจากการที่ศาลและผู้ใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในระบบกฎหมายมหาชนยึดติดกับตัวบทบัญญัติของกฎหมายมากเกินไป อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่อาจคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สาระสำคัญ และผลบังคับใช้ หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่าย ซึ่งกำเนิดมาจากระบบกฎหมายคอนมอน ลอว์ ของอังกฤษเปรียบเทียบกับองค์ประกอบ สาระสำคัญ รวมทั้งผลบังคับใช้ ของหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในระบบกฎหมายไทย

⁴บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ, หน้า 47.

2. เพื่อศึกษาถึงความสำคัญของหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายที่มีต่อการพัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมของบุคคล

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยจะมุ่งศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎีพื้นฐานและพัฒนาการ รวมทั้งการนำหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายมาใช้บังคับในระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ของอังกฤษ เปรียบเทียบกับในระบบกฎหมายไทย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การค้นหาและการนำหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่าย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญหลักการหนึ่งมาใช้บังคับในระบบกฎหมายไทยยังไม่ได้รับการให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงควรศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี รวมทั้งพัฒนาการของการนำหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายในระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ ของอังกฤษเพื่อนำมาเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาและการนำหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายมาใช้บังคับในระบบกฎหมายไทยต่อไป

1.5 วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการค้นคว้าและวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายในระบบกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำมาเทียบเคียงกับความคิดเกี่ยวกับหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายในระบบกฎหมายไทย โดยได้เลือกศึกษาแนวความคิดว่าด้วยหลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายในระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ของอังกฤษ เพราะถือได้ว่าเป็นประเทศที่หลักการฟังก์ชันกรณีสู่ทุกฝ่ายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการรับรองและพัฒนามาเป็นเวลานาน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงความเป็นมา แนวความคิดและทฤษฎีพื้นฐานรวมทั้งพัฒนาการของหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่าย (Audi alteram partem) ในระบบกฎหมายอังกฤษ เทียบเคียงกับของประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงแนวความคิดต่างๆ เหล่านี้ ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนา การค้นหาและการนำหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายมาใช้บังคับในระบบกฎหมายไทย อันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ